

Eenderde van de aanwezige CDA-leden stemde op 2 oktober 2010 tegen het coalitie- en gedoogakkoord met de VVD en de PVV. Een openlijk conflict over de regeringsdeelname had de partij intern verdeeld. Alhoewel Verhagen met de stemmen van 68 procent van de leden de opdracht kreeg om verder te gaan op de ingeslagen weg, bleek het partijcongres er niet in te zijn geslaagd de gelederen te sluiten.

Hoewel de partij bij de verkiezingen van 9 juni 2010 dramatisch had verloren, overwoog het CDA aan het einde van juli, nadat de onderhandelingen voor een coalitie Paars-plus was vastgelopen, een coalitie te vormen met de VVD en met gedoogsteun van de PVV. De vervreemding tussen de partijtopy en de achterban leek een van de belangrijkste redenen van het verlies te zijn geweest. Daarom wilde interim-partijvoorzitter Henk Bleker de leden meer betrekken bij de procedure – zeker nu er sprake zou zijn van samenwerking met de PVV – en besloot dat coalitiedeelname goedgekeurd moest worden door het partijcongres. Dit opzienbarende besluit – nooit eerder mochten CDA-leden stemmen over het coalitieakkoord – leidde tot enig ongemak onder leden die vreesden dat dit zou leiden tot verdeeldheid of besluiteloosheid in de partij. Maar de CDA-partijtopy had vertrouwen in een goede afloop.

De aandacht vanuit de media was overweldigend. De NOS deed live verslag en in de televisiehistorie was het een kijkcijferrecord

Aan het einde van augustus ontstond er een openlijk conflict tussen de onderhandelaars Maxime Verhagen en Ab Klink. Uiteindelijk diende Ab Klink zijn ontslag als lid van de Tweede Kamerfractie in. Dit geschil maakte de uitkomst van het congres nog belangrijker dan het al was.

Op 28 september kondigden de leiders van de drie partijen aan dat zij een akkoord hadden bereikt. Het congres werd gepland op 2 oktober, in de Rijnhal in Arnhem. Het partijbestuur wilde vaart zetten achter het congres. Ondanks het gebrek aan voorbereidingstijd kwamen er ongeveer 4.700 leden op het congres af, bijna vijf keer zoveel als op een gewoon congres. Vanaf halftien stond een slinger van honderden meters mensen te wachten om de Rijnhal in Arnhem binnen te kunnen gaan. De aandacht vanuit de media was overweldigend. De NOS deed live verslag tijdens een marathonnuitzending die op haar hoogtepunt 1,4 miljoen kijkers aan de buis gekluisterd hield. In de televisiehistorie was het een kijkcijferrecord: nooit eerder keken zoveel mensen naar de rechtstreekse uitzending van een partijcongres. Leden kregen precies één minuut spreektijd, hoewel sommige partijprominenten iets langer de tijd kregen of namen. Veel oud-politici spraken zich uit tegen het akkoord.

Ernst Hirsch Ballin vroeg: ‘Doe dit ons land niet aan’. Hannie van Leeuwen zocht daarnaast ook de verbinding: ‘Of je voor of tegen bent, we hebben elkaar nodig’. Tegenstanders wezen op de gebrekkige bescherming van religieuze vrijheden en de rechtsstaat bij de PVV en vonden dat het CDA geen gepolariseerde partij rechts van het midden mocht worden. Voorstanders wezen op de inhoud van het coalitieakkoord, ze vonden dat de partij regeringsverantwoordelijkheid zou moeten dragen, dat het de beste keus was uit politiek-strategische overwegingen (VVD en PVV de wind uit de zeilen halen), waren loyaal aan het partijleiderschap of vreesden dat afwijzing de interne verdeeldheid zou vergroten. Uiteindelijk bleek het akkoord te worden gesteund door tweederde van de aanwezige leden, terwijl eenderde – meer dan door menig politiek analist verwacht – het afwees.

Dit congres, dat door Verhagen werd omschreven als een ‘feest van de democratie’, verwijderde de laatste blokkade voor de vorming van het kabinet-Rutte. Overigens was de discussie over de politieke samenwerking daarmee niet afgerond.

James Kennedy

Literatuur

- Prinsen, T. (2010). *DVD Formatiecongres: zaterdag 2 oktober 2010, Rijnhal Arnhem*. Den Haag: CDA.
- Voerman, G. (Red.) (2011). *De conjunctuur van de macht: het Christen Democratisch Appèl 1980-2010*. Amsterdam: Boom.